

Vårbekken

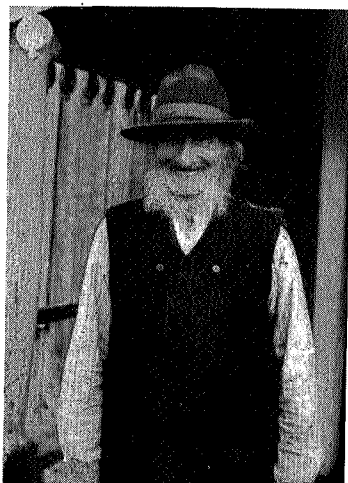
Erling Haaberget

LØVØEN GÅRD OG «STOR-LARS»

Av Jon Næsvold

Løvøen er med absolutt sikkerhet ett av de første steder — for ikke å si det første — i Tydal hvor dørene ble slått opp for «turister» av forskjellig nasjonalitet. Gården ligger meget pent til på helt flatt terreng. Tya elv går ganske stille og smilende forbi like ved gården. I syd-øst er det et skar i dalen slik at man ser et parti av Skarsfjellene, og rett opp for gården i syd-vest har man Løvøkleppen nokså stor og ruvsam. I nord-vest er det noen små skogparseller som stenger det fulle utsyn mot Melshogna, Ruten og Fongen — disse grunnfaste, solide grensepåler mellom Tydal og Selbu.

I lengere tid hadde man på Løvøen to Larser — far og sønn — som begge het Lars Larsen. For å skille disse at under folks omtale ble det «Stor-Lars» og «Litl-Lars». På «Stor-Lars» og kone Marits tid som sjøfolk ble Løvøen av den kjente friluftsmannen Carl Schulz — i 1880-årene — oppdaget som et godt og trivelig turiststed. Som ungkar ferierte Schulz her gjennom flere år. Etter å være gift tilbrakte han sin ferie i et tidsrom av 13 år på gården Fossan — i nabolaget. Det var de store, åpne fjellvidder Schulz i første rekke søkte og på begge disse steder var adkomsten både kort og god. Han ville ha en rummelig horisont. I sin lovprisning av Tydal sa han ofte: «Jeg har reist meget i min tid — har på min fot trafikkert hele Norges land, men intet blir som Tydal — å gå deroppe på fjellvidda med det storslagne utsyn mot Sylene og Skarsfjellene er som å gå i en kirke.» Han hadde lite til overs for å ferdes i skog-

Stor-Lars

Jon Næsvoid

marka. En medvirkende årsak hertil var muligens at han engang hadde opplevet hva man kaller «skogredselen». Sent en sommerkveld gikk han ned fra Grønnsjøvollen til Løvøen. Det var helt stille og litt skomt. Kommet ned i skogmarka kom «skogredselen» over ham. Han syntes det rørte seg alle steder — «og jeg sprang for bare livet», sa han.

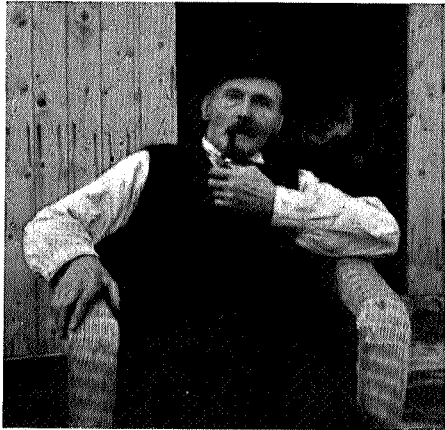
Under sitt opphold på Løvøen — dette i turisttrafikkens barndom — gikk Schulz hver sommer opp ruter for fremtidig turisttrafikk. Litl-Lars med kløvhest var med og etter hva Lars berettet gjaldt ferden Nedalen, Sylene, Essandsjøen og traktene deromkring samt overgangen til Gilså. Likeså gjorde de sine ferder til Aursunden, Brekkebygda og Reitan stasjon.

Så var det litt om «Stor-Lars».

Stor-Lars — født 1840 — var en så særpreget person at han i fullt mål er verd en spesiell omtale — velkjent som han også var. Dog vil her bare bli nevnt noen spredte trekk fra hans mangeartede lange liv. Han var en typisk fjellbonde, hadde alltid fullt opp å gjøre, og det merkelige var hvor meget han rakk over selv utenom sitt gårdsbruk. Men tiden strakk godt til for ham og hemmeligheten lå nok i at han ikke sov bort sin tid. Han var sent og tidlig på farten og hans daglige antrekk ga alltid preg av stor travelhet. Speil og «skjønnhetsmidler» i glass og esker var for ham helt ukjente ting. Han var over middels høy, bar ikke på noe unødig fedme, rask og spenstig i alle sine bevegelser. En kraftkar var han og helsesterk som ytterst få. Sykdom av noen art bet ikke på ham. Han hadde et skarpskåret ansikt med et glimt i øyet som varslet om sterk energi og vilje. Enkelte ganger kunne han virke noe ubehersket og oppfarende, men etter en skarp replikk var alt glemt. Det var ingen grense for Stor-Lars' tjenstvillighet — han sa aldri nei. Heime på

gården og i huset var han således stadig på farten. Kom det folk tilgårds møtte han opp på tunet og stod til tjeneste om det skulle være noe. Forskjell på folk gjorde han aldri. Høy og lav ble skåret over en kam. Hans heim var utsøkt gjestfri. Den mindre ansette ble her satt side om side med den mere formående uten forskjell. Det var en uhørt utholdenhet og fart Stor-Lars kunne prestere selv på milelange avstander, det være seg såvel vinter som sommer. Våre nåtids «sprintere» av hvilken som helst nasjonalitet ville med absolutt sikkerhet ha hatt sitt fulle hyre med å «henge på». Under hans mange og delvis lange ferder på ski så man aldri han på noen som helst måte ved bindinger hadde festet skiene til foten. Han hadde ikke tid til å hefte seg med slikt noe. Skistaven bar han som regel slengt over skuldra. Det var ikke bare på de store fjellvidder innen Tydal Stor-Lars fartet om. Selv hinsides grensa hadde han sine ferder, og her kan i første rekke nevnes overgangen Tydal—Ljungdalen, Sverige. Fra Stugudal har man 5 gammelnorske mil til Ljungdalen, herav 4 mil nakent fjell. På denne strekning fantes bare ett herberge der folk og fe kunne søke ly, det var Nedalsstuggu. Den lå like ved Nea elv rett syd for Helagsstøten, og mangen gang — særlig under uvær om vinteren — var den god å ty til, men ofte vanskelig å finne. Dette fikk Stor-Lars flere ganger røyne. Denne stuggu ble i sin tid av Ljungdølene oppsatt som mellomstasjon for deres ferder da Trondhjem var deres kjøpstad. Nåtidens fjellvandrere som i større eller mindre utstrekning har trafikert disse trakter har jo et begrep om avstandene, men neppe begrep om hvorledes en uværstag midtvinters kan arte seg her.

Stor-Lars fortalte at han en vinter «fôr over storfjella» 18 ganger — 9 ganger tur-retur. Han hadde tømmerdrift ved Storsjøen i Ljungdalen og måtte stadig forsyne sine mannskaper og hester med proviant. På disse turer traff det seg at han ble liggende ute. Han fant ikke — på grunn av snøstorm — Nedalsstuggu. Overgangen fra bra vær til snøstorm var som regel kort. Slikt noe måtte man på vinters tid være innstilt på. På en av disse turene — hvor han ble liggende ute — traff det seg at han slapp opp for «furasje» til hesten. Som alltid var Stor-Lars heller ikke denne gang «rålaus». «E' ga hesten det flatbrø'e e' hadde og på den måten va' mi boe

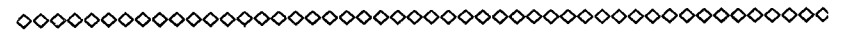
Litl-Lars

Jon Næsvold

berga», sa han. Sin festmø, Marit, fant Stor-Lars i Ljungdalen. Avstanden kan synes stor, men det hadde ingen ting å si for ham. Han fortalte at han en sommer i sin forlovelsestid fikk i sinne på helga å besøke sin kjæreste. Han var i «slåtten» ved Svartsjøen. Lørdagskvelden satte han avsted på den lange ferd — ca. 7 mil — og mandag morgen var han tilbake i god vigør for å ta fatt på sitt krevende slåttearbeid. På turen hadde han riktignok hest og en person med, men etter eget sigende måtte han selv ta minst to tredjedeler av avstanden til fots.

Blant reindriftssamene både på norsk og svensk side av riksgrensen ferdedes Stor-Lars nokså meget som oppkjøper. Likeså drev han til sine tider innkjøp av vilt — vesentlig ryper. Huder og skinn kjøpte han også. For videre omsetning søkte han gjerne «Rørosmartnan».

Rypefangst drev han hver vinter — litt mer og mindre — gjennom et tidsrom av 80 år — sannsynligvis en rekord. Han begynte som 5 år gammel i bekkøylene like ved gården. Tydal hadde på den tid og langt framover i tida en rik bestand av vilt. De moderne jaktmidler og metoder var da ingen fare for bestanden. Skytevåpen som av enkelte bruktes på småvilt var en finkalibret munnladningsrifle — gjerne heimelaget av en eller annen særlig nevenyttig person. Storviltjakt drev han aldri i noen utstrekning. Her skal bare nevnes at den nestsiste bjørn som er tatt i Tydal var han med på å avlive. På sine gamle dager sa Stor-Lars gjerne: «Å arbeide har alltid vært min lyst». I virksomhet var han også til stadighet like til han ved et slagtilfelle falt sammen. Livet ebbet ut etter få døgn 21. februar 1925. En lang, travel og strevsom arbeidsdag var herved slutt.

DET VAR EN GANG

Av Magne Haave

Jeg sitter i stuen hos fru Rosa Bergmann, Håndverkernes aldershjem. Fruen vil være kjent her i byen som en søkt musikk-lærerinne i mange år. Hun er nå 83 år, men har sin gamle sjarmer og humør i behold. Som rimelig er blir det streiftog gjennom minnes vrimmel og for meg er det spesielt morsomt å høre den varme

Osten kokes. Storerikvold

Knivsliping, Stugudal